

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

11 päivänä marraskuuta 1986

Lausunto n:o 10

Talousvaliokunnalle

Talousvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti kirjeellään 7 päivänä lokakuuta 1986 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 139 laiksi eräistä elintarvikerasvoista annetun lain muuttamisesta.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina hallitusneuvos Pauli Nummela maa- ja metsätalousministeriöstä, osastopäällikkö Pirkko Raunemaa elinkeinohallituksesta, johtaja Risto Saarinen Elintarviketeollisuusliitto r.y:stä, jaostopäällikkö Martti Tuokko Meijerien Keskusosuusliike Valiosta, professori Mikael Hidén, tutkijaprofessori Antero Jyränki, apulaisprofessori Kirsti Rissanen, professori Ilkka Saraviita ja oikeustieteen tohtori Virpi Tiili.

Käsiteltyään asian lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan eräistä elintarvikerasvoista annettu laki muutettavaksi siten, että nykyistä useammanlaisten margariini- ja voi-kasviöljyseosvalmisteiden valmistaminen ja kaupan pitäminen olisi mahdollista.

Lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentissa kielletään käyttämästä margariinin myyntipäällyksessä sanaa voi missään muodossa ja voi-kasviöljyseoksen myyntipäällyksessä sanaa margariini siten, että se voi johtaa kuluttajaa harhaan valmisteiden koostumuksen suhteen. Esityksen perustelujen mukaan nimien käyttämistä koskevat kiellot saatavat merkitä puuttumista omaisuuden suojan piiriin kuuluviin oikeuksiin, minkä vuoksi olisi suotavaa hankkia säätämisyjärjestyksestä perustuslakivaliokunnan lausunto. Lakiehdotus on johtolauseen mukaan käsiteltävä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Lain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan heti sen tultua hyväksytyksi. Siirtymävaihetta silmällä pitäen ehdotetaan säädettäväksi, että laissa tarkoitettuja valmisteita saisi luovuttaa kauppaan, vaikka valmisteet eivät myyntipäällyksmerkintöjen osalta täytä lain vaatimuksia, kuuden kuukauden aikana lain voimaantulosta lukien sekä pitää kaupan ja myydä yhdeksän kuukauden aikana sanotusta ajankohdasta lukien.

Valiokunnan kannanotot

Tavallisella lailla voidaan säätää kieltoja, joiden tarkoituksena on estää ottamasta käyttöön harhaanjohtavia tai sekaannusta aiheuttavia tuotenimikkeitä. Ongelmallisempaa sen sijaan saatavaa olla kohdistaa tällainen kieltä nimikkeeseen, jota jo laillisesti käytetään. Tuotenimike voi olla tavaramerkkinä rekisteröity tai nimikkeen haltijalla saattaa nimikkeen vakiintuneisuuden perusteella olla yksinoikeus tavaramerkkiin rekisteröinnittäkin. Koska tavaramerkki on luovutettavissa toiselle ja koska merkillä voi olla huomattavaa taloudellista arvoa, kuuluu oikeus tavaramerkkiin perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hallitusmuodon 6 §:ssä turvatun omaisuuden suojan piiriin.

Lakiehdotuksen tavoitteena on poistaa markkinoilta harhaanjohtavat tai sekaannusta synnyttävät tuotenimikkeet. Kuluttajansuojaa ja liiketoiminnan hyvää järjestystä edistävä tavoite on sellainen painava peruste, jonka on katsottava tekevän mahdolliseksi rajoittaa tavallisella lailla nyt esillä olevaa omistajan käyttövapautta. Näin ollen valiokunta katsoo, että lakiehdotus voidaan hallitusmuodon 6 §:n säännösten estämättä käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyllä tavalla varsinkin, kun lakiehdotuksen voimaantulosäännös sisältää riittävät järjestelyt sen kannalta,

että kiellosta elinkeinonharjoittajalle mahdollisesti aiheutuvat välittömät vahingot jäävät vähäisiksi.

Valtiosääntöoikeudellisten huomautusten lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota lakiehdotuksen 11 §:n 2 momentin ilmaisun tulkinnanvaraisuuteen. Säännöksen sanamuodon mukaan ei ole kiistatonta, liittyykö harhaanjohtavuus-edellytys sekä sanan "voi" että sanan "margariini" käyttämiseen. Saadun selvityksen mukaan tarkoituksena on, että mainittu edellytys kytkeytyy kummankin sanan käyttökieltoon. Valiokunnan

käsityksen mukaan tämä seikka on selkeytettävä lakitekstissä.

Edellä esitettyyn viitaten perustuslakivaliokunta, jolla ei ole muuta huomautettavaa asian johdosta, kunnioittaen lausuntonaan esittää,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowitz, jäsenet Alho, Anttila, Eenilä, Hämäläinen, Jansson, Kärhä, J. Mikkola, Muroma, Peltola, Pokka,

Skinnari ja Viinanen sekä varajäsenet Kettunen, E. Laine (osittain), Pelttari (osittain) ja Sasi (osittain).